15/01/2021

Το «Θέατρο των Απλοϊκών και Αφελών»

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Αντί προλόγου (τού μεταφραστή)

Η ιστοσελίδα τού Θεάτρου στο οποίο αναφέρεται το άρθρο που ακολουθεί φιλοξενεί τα ακόλουθα λόγια τού Νικολάι Μπερντιάγιεφ:

«Το δημιουργικό έργο τού Ανθρώπου δεν είναι απαίτηση τού Ανθρώπου ή δικαίωμά του, αλλά απαίτηση τού Θεού και υποχρέωση τού Ανθρώπου. Ο Θεός αναμένει ως απάντηση στο δημιουργικό έργο Του, δημιουργικό έργο από τον Άνθρωπο».

Καλή ανάγνωση!

Το «Θέατρο των Απλοϊκών και Αφελών» (ΣτΜ: Θ.Α.Α. στην συνέχεια) είναι ένα θέατρο όπου ηθοποιοί είναι άτομα με σύνδρομο Down. Μόλις πρόσφατα, ο Ίγκορ, ηθοποιός κι ο ίδιος του θεάτρου και του κινηματογράφου, σκηνοθέτης, απόφοιτος του Πανρωσικού Κρατικού Ινστιτούτου Κινηματογραφίας, παρουσίασε μαζί τους ένα έργο βασισμένο στο «Παραμύθι τού καπετάνιου Κοπέικιν» τού Ν.Β.

Γκόγκολ. Το ονόμασαν: «Ελάτε αύριο». Κι η παράσταση αυτή μιλά σε τελική ανάλυση για τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία, κι αυτό από πολλές απόψεις, σχετίζεται με αυτούς που ο Ίγκορ προσέλαβε ως ηθοποιούς.

«Δεν παίζουν απλά τον ρόλο τους, αλλά ζουν στο πετσί τους τα όσα διαδραματίζονται επί σκηνής, κι αυτό δεν έπαψε ποτέ να με εκπλήσσει. Και αυτή τους η ειλικρίνεια ήταν πραγματικά μια αποκάλυψη στον κόσμο τού σύγχρονου θεάτρου, ο οποίος, όπως και η σύγχρονη τέχνη άλλωστε, περνά από μια βαθιά κρίση. Κι είναι αυτή η παρουσία, σαν μια πνοή καθαρού αέρα σε μια ατμόσφαιρα γεμάτη καπνό που σε κάνει να ασφυκτιάς».

Ίγκορ Νεουπακόιεφ, δημιουργός τού Θ.Α.Α, ενορίτης από χρόνια τής Μονής Σρέτενσκυ

Παρά το γεγονός ότι αυτοί οι γεμάτοι τόση αγάπη για την ζωή άνθρωποι που πάσχουν από το σύνδρομο Down βρίσκονται συχνά κλεισμένοι σε τέσσερις τοίχους, και παρά το ότι στερούνται επικοινωνίας (παρ’ όλη την κοινωνικότητά τους, αισθάνονται μεγάλη ανασφάλεια σε αυτόν τον κόσμο), όπως και στερούνται οποιονδήποτε προοπτικών για μια ζωή, τουλάχιστον με την συνήθη έννοια τού όρου, παρ’ όλα αυτά, η ζωή στην σκηνή κατέστη για αυτούς ένα είδος πρόσβασης στον κόσμο.

Ο Ίγκορ Νεουπακόιεφ το ένιωσε αυτό μέσα του πολύ έντονα, όταν ίδρυε στα τέλη τής χιλιετίας, το 2000, το Θ.Α.Α και αφιέρωσε όλη του τη ζωή σε αυτούς τούς

ανθρώπους.

Αυτό το βίωσαν κι όλοι αυτοί οι πολλοί και εκπληκτικοί ηλιόλουστοι άνθρωποι που γνώρισαν τον Ίγκορ, και το βίωσαν από την μια πρόβα στην άλλη, από την μια παράσταση στην άλλη. Έζησαν μάλιστα περισσότερο από ό,τι συνήθως ζει κάποιος με το σύνδρομο Down. Έτσι, ακόμη και στα 50-60 τους – παρεμπιπτόντως, τόσα έζησε ο ίδιος ο Ίγκορ, έχοντας αναχωρήσει εις Κύριον στην ηλικία των 60 (ΣτΜ: ο Ίγκορ αναχώρησε εις Κύριον στις 17 Σεπτεμβρίου 2020)- έπαιξαν τις τελευταίες τους παραστάσεις, διατηρώντας πάντοτε την επαφή με την κολεκτίβα.

Στα κουλουάρ, βλέπει κανείς ανθρώπους που ξέρουν να επικοινωνούν μόνο με αγαθότητα

Η δημιουργία μιας ατμόσφαιρας οικογενειακής κοινότητας ήταν σημαντική για τον Ίγκορ, καθώς οι ηθοποιοί του δεν είχαν δικές τους οικογένειες, πέραν των γονιών τους, και ακόμη κι αυτούς δεν τούς είχαν, συχνά, όλους. Ήθελε ο θίασος, όπως και σε οποιοδήποτε πραγματικό θέατρο, και τέτοιο ήταν και το Θ.Α.Α, να έχει τούς δικούς του πρωταγωνιστές και κορυφαίους ηθοποιούς, μια «ραχοκοκαλιά» ώριμων καλλιτεχνών που να έχουν ήδη αρμονικά παίξει μαζί επί σκηνής, αλλά έπρεπε απαραίτητα να υπάρχει και «νέο αίμα», νέοι έφηβοι που δεν γνωρίζουν ακόμη ούτε την κοινωνία, ούτε ακόμη περισσότερο το ευρύ κοινό. Υπομονετικά και επίπονα, έπλασε, από αυτούς που η κοινωνία από τις πρώτες στιγμές της ζωής τους ήταν έτοιμη να απομακρύνει από τούς κόλπους της,

πρωτότυπους ηθοποιούς τής δραματικής σκηνής.

Ίσως νωρίτερα, πολλοί από αυτούς τούς ανοιχτόκαρδους ανθρώπους να βιάζονταν να εγκαταλείψουν αυτόν τον κόσμο που δεν τους δέχεται αλλά και που τούς φοβάται; Και ο Ίγκορ έδειξε τον δρόμο: τόσο στους ασυνήθιστους ηθοποιούς του όσο και στους συχνά αμήχανους θεατές τους, πώς να κατανοούν ο ένας τον άλλον.

Ασχολούνταν με χαρά με όλους. Αντιλαμβάνονταν πώς έπρεπε να διδάξει ανθρώπους με ανατομικές ιδιαιτερότητες –ανατομία τού λάρυγγα, "γοτθική" (ΣτΜ: ψηλή και στενή) υπερώα – να μιλάνε καθαρά και εκφραστικά από σκηνής, μερικές φορές απλά να φωνάζουν δυνατά προς τούς θεατές, για να ακουστούν, κάτι που μοιάζει με ιδιαίτερη αισθητική ενός γκροτέσκο τής απελπισίας, με πολλή συμπόνοια για αυτούς τούς «μικρούς ανθρώπους», αισθητικής που αναβλύζει και το έργο τού Γκόγκολ[1].

Ο Ίγκορ Νεουπακόιεφ σε ώρα πρόβας

Πολλοί ήταν εκείνοι, οι οποίοι έχοντας παρακολουθήσει την παράσταση των Απλοϊκών, "Ελάτε αύριο", παράσταση για την οποία μάλιστα τα εισιτήρια είχαν εξαντληθεί, παραδέχτηκαν, αφήνοντας βουρκωμένοι το αμφιθέατρο μετά την παράσταση, ότι για πρώτη φορά καταλάβαιναν περί τίνος μιλούσε ο μεγάλος Ρώσος συγγραφέας…

Ο ίδιος ο Ίγκορ είδε σε αυτή την σύμπτωση τής αντιρρεαλιστικότητας του

Γκόγκολ με την πλαστικότητα και την κοσμοθεωρία των ατόμων με σύνδρομο Down, τίποτε περισσότερο από μια καταπληκτική συνάντηση δύο κόσμων οι οποίοι προσέφεραν αμοιβαία ερμηνεία ο ένας για τον άλλον. Και ήταν ο χώρος της σκηνής που βοήθησε τους Απλοϊκούς/Αφελείς ανθρώπους να εκφράσουν και να μεταδώσουν την αγάπη τους σε αυτόν τον κόσμο, στους ανθρώπους. Επιτέλους, τα συναισθήματά τους γίνονταν κατανοητά και αποδεκτά. Τούς προσέφεραν και λουλούδια – και αυτό από μόνο του ήταν ένα σπουδαίο γεγονός για αυτούς: το να τούς προσφέρουν έστω κι ένα λουλούδι…

«Αυτή ήταν η ανταμοιβή τους», σημειώνει μια από τις μητέρες, και αυτό είναι επίσης ένα σύμβολο τής «αποσύνδεσης» αυτών των ηλιόλουστων ανθρώπων από τον υλιστικό και άπληστο κόσμο και τής ένταξης τους στη σφαίρα τού κάλλους.

Παρεμπιπτόντως, οι μαμάδες παρευρέθηκαν τόσο στις πρόβες όσο και στις παραστάσεις, και μάλιστα κι οι ίδιες λέγανε ειρωνικά: «ο σκηνοθέτης έφερε διπλό φορτίο στις πλάτες του» – φρόντιζε όχι μόνο παιδιά συχνά μεγάλης ηλικίας, αλλά και εκτόνωνε και τις αναμενόμενες έμμονες ιδέες των μαμάδων αυτών των «ιδιαίτερων» παιδιών.

Ο Ίγκορ ανακάλυπτε τις δυνατές πλευρές τού χαρακτήρα των ηθοποιών του, και έψαχνε να τις συνδυάσει με τα χαρακτηριστικά τής εξωτερικής τους εμφάνισης – για κάποιον που αγαπά αυτούς τούς ανθρώπους που κάποιοι άλλοι αδιάφοροι έχουν την τάση να θεωρούν «πανομοιότυπους», ο καθένας από αυτούς τους ανθρώπους είναι μοναδικός. Συχνά, η εξεύρεση τού κατάλληλου συνδυασμού, θα μπορούσε να διαρκέσει για χρόνια.

Παρά το γεγονός ότι ο σύγχρονος κόσμος τού θεάτρου μοιάζει συχνά με «γραμμή παραγωγής», όπου κάθε ένα-δύο μήνες μια νέα πρεμιέρα κάνει εμφάνιση, στο Θ.Α.Α κάθε παράσταση έμοιαζε με την αρχή μιας νέας ύπαρξης. Επιπλέον, η πραγματικότητα ενσωματώθηκε στη σκηνή, όπου εκδηλώνονταν μια συγκεκριμένη πνευματικότητα – π.χ. στο «Δαιμονική Δράση» («Διάλογος Ζιβότ με τον Θάνατο»), έργο τού Αλεξεέι Ρέμιζωφ. Και παρεμπιπτόντως, οι ηλιόλουστοι ηθοποιοί θεωρούσαν εαυτούς απόστολους, ιεραπόστολους – και για πολλούς από τούς θεατές ήταν όντως.

Σκηνή από το έργο “Ελάτε αύριο”

Πριν από κάθε παράσταση ο Ίγκορ εξηγούσε στο κοινό ότι, δεδομένου ότι το Θέατρο είναι Θέατρο Απλοϊκών και Αφελών ανθρώπων, το κοινό είχε το δικαίωμα να συμπεριφέρεται ανάλογα: να γελάσει αν εύρισκε κάτι αστείο – «δεν θα προσβληθούμε», διαβεβαίωνε, βλέπετε, «οι ηλιόλουστοι άνθρωποι απλά δεν ξέρουν να προσβάλλονται».

– Αν γελούν μαζί τους, και αν οι έφηβοι, έτσι για να κάνουν κέφι, τούς χλευάζουν, τα παιδιά μας απλώς θα τούς χαμογελάσουν, θα βαλθούν κι αυτά από τη μεριά τους να τα «κοροϊδεύουν» με ευγενικό τρόπο, πιστεύοντας ότι οι έφηβοι δεν τον κάνουν με κακή διάθεση, αλλά απλά κάνουν πλάκα και χαίρονται με αυτό … – λέει η μητέρα ενός εκ των παιδιών-ηθοποιών τού θεάτρου.

Σκηνή από το έργο “Διάλογος τού Ζιβότ με τον Θάνατο”

Βέβαια, τα έργα που ο Ίγκορ επέλεγε για τις παραστάσεις ήταν τόσο σοβαρά, που, γενικά, το κοινό είχε «υλικό» για να σκεφτεί, και μερικές φορές έκρυβαν τα πρόσωπά τους και έκλαιγαν. Κι επίσης, οι ηλιόλουστοι άνθρωποι κουβαλούν μέσα τους ένα τέτοιο φορτίο καθαρού και φωτεινού αυθορμητισμού, αυθορμητισμού που συναντά κανείς στα παιδιά μόνο, που κάθε παράσταση επιτελούσε μια μεταμόρφωση τόσο για τούς ηθοποιούς όσο και για εκείνους στο αμφιθέατρο που παρακολουθούσαν. Ο Ίγκορ προσπαθούσε επίσης να επιλέγει τέτοιο δραματικό υλικό που να οδηγήσει όλους σε κάθαρση.

Καθώς το Θ.Α.Α στερείται στέγης, οι χώροι των παραστάσεων, άλλαζαν συνέχεια: έπαιζαν οπουδήποτε τούς επέτρεπαν, ακριβώς όπως κάναν πρόβα οπουδήποτε μπορούσαν. Παρ΄όλα αυτά, η κολεκτίβα αυτή έλαβε αναγνώριση, και οι παραστάσεις της αποτελούν καλλιτεχνικό γεγονός για την θεατρική ζωή τής Ρωσίας, έχοντας εμφανιστεί τόσο στις δύο πρωτεύουσες όσο και στις διάφορες περιοχές: στο Γιαροσλάβλ (γενέτειρα τού πρώτου ρωσικού θεάτρου), στο Γιεκατερινμπούργκ, στο Βορόνεζ, στο Ιβάνοφ, στην Ούφα, και εκπροσώπησε την Ρωσία στο Παρίσι και στο Κίεβο.

Στο τέλος της παράστασης

Μερικές φορές, ο τότε ηγούμενος τής Μονής Σρέτενσκυ, πάτερ Τύχων (Σεβκουνόφ), ο οποίος εκτιμούσε ιδιαίτερα το έργο ζωής και το ταλέντο του Ίγκορ Νεουπακόιεφ, και που αγαπούσε τούς συνδημιουργούς του, βοήθησε να βρεθεί καλλιτεχνική στέγη, ένας χώρος πρόβας, μια θεατρική σκηνή. Μερικοί από αυτούς, ανάμεσά τους ο ίδιος ο Ίγκορ, ήταν/είναι ενορίτες τής Μονής Σρετένσκυ εδώ και πολλά χρόνια.

Αυτοί είναι άνθρωποι, ευλογημένοι για τον κόσμο αυτό όπου «ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται» (Α΄ επιστολή Ιωάννη, κεφ. 5, εδ. 19), είναι άνθρωποι που δεν γνωρίζουν καν το κακό – δεν το αντέχουν, δεν κρατούν κακία μέσα τους, και είναι σε θέση να μοιραστούν αυτό το μοναδικό, ίσως και το πιο σωτήριο, στοιχείο τού χαρακτήρα τους με όλους.

Θεατές του Θ.Α.Α

Ο Ίγκορ Νεουπακόιεφ υπήρξε ένας πραγματικός ασκητής των ημερών μας, ο οποίος έδωσε τα πάντα στους πιο «ακατανόητους» και ευάλωτους. Για κάποιους (μιλούμε για αυτούς, στις μάνες των οποίων με το που γέννησαν ένα μωρό με σύνδρομο Down, τούς προτείνανε να τα απαρνηθούν) υπήρξε πατέρας. Σε πολλούς, αποκάλυψε τον Θεό.

Ανάπαυσε, Κύριε, την ψυχή τού προσφάτως αποθανόντα δούλου Σου Ίγκορ, συγχώρεσέ του τις αμαρτίες αυτού, εκούσιες και ακουσίες, δέξου τον εις την Βασιλεία των Ουρανών.

Πηγή: gr.pravoslavie.ru, Όλγα Ορλόβα, Μετάφραση: Γρηγόριος Μάμαλης